

Arbejds møde på Biskops Arnö 5.-7. februar

Sammen om sprog: Samarbejde og synlighed styrkes

5.-7. februar 2017 inviterede Nordisk Sprogkoordination en række centrale aktører i det nordiske sprogsamarbejde til arbejds møde på Folkehøjskolen Biskops Arnö uden for Stockholm. På dagsordenen var nye strategier til at styrke synlighed og samarbejde.

Af: Monica. C. Madsen

Arbejds mødet indledtes søndag aften af Anna Enemark, leder af Nordisk Sprogkoordination, som bød velkommen og gav bolden op til en præsentationsrunde, hvor aktørerne fik indblik i hinandens aktuelle aktiviteter.

Kulturoplevelser tiltrækker Nordkurs-deltagere

Generalsekretær Kim Lilholt Ruggaard fra Nordkurs beskrev, hvordan 250 universitetsstuderende fra hele Norden hver år deltager i Nordkurs' cirka 12 sommerkurser á 2-4 uger – nu inklusive et finskkursus på Helsingfors Universitet. På kurserne styrker de studerende deres sproglige kompetencer og får som regel 10 ECTS point for at deltage. Nordkurs har desuden lanceret en ny hjemmeside, som giver kommende kursister godt

Hovedhuset på Biskops Arnö. Foto: Monica C. Madsen

Formålet med Biskops Arnö-mødet var:

- at give centrale aktører i sprogsamarbejdet mulighed for at lære hinanden bedre at kende og styrke mulighederne for samarbejde og mere kommunikation på tværs.
- at drøfte en ny struktur med bevillingsbreve og en ny afrapporteringspraksis, der sikrer, at de samlede indsatser og effekter af sprogsamarbejdet dokumenteres mere systematisk.
- at sætte fokus på, hvordan Nordisk Ministerråds aktuelle politiske prioriteringer konkret kan integreres i sprogsamarbejdets aktiviteter.
- at tage de indledende skridt til en ny kommunikationsstrategi, som i højere grad skal synliggøre aktørernes resultater og gode eksempler

overblik over kursernes indhold, tilmelding osv. Tilfredshedsraten blandt deltagerne er meget høj, men samtidig er det en løbende udfordring at justere kursernes indhold, så de er opdaterede og attraktive. F.eks. er der blandt de studerende stor interesse for at bruge litteratur og kulturoplevelser som en nøgle til at lære sprog, fremfor traditionelle grammatikkurser og sproglaboratoriekurser, ifølge Kim Lilholt Ruggaard:

- Det er derfor afgørende, at vi finder den rette balance mellem de strikt sproglige mål, som kurserne skal opfylde, og det bredere kulturelle fokus i kursernes indhold, som tiltrækker de studerende, og som muliggør et frugtbart samarbejde med kulturinstitutionerne.

Der er stor interesse for kurserne, og de studerende får dækket rejse og ophold gennem rejsestipendier, som de involverede lande giver de deltagende, dog ikke i Island, hvorfor en del islandske studerende ikke har mulighed for at deltage af økonomiske grunde.

En anden økonomisk udfordring er, at flere af de nordiske universiteter er begyndt at tage relativt mange penge – overheads – for at stille deres faciliteter til rådighed for kurserne, og det lægger beslag på del af de midler, der egentlig er øremærket til kursernes indhold.

Flere læreruddannelser forpligtes på Perlekurser

De Nordiske Perlekurser har hvert år 200 lærerstuderende fra hele Norden på deres nabosprogskurser i Danmark, Norge, Sverige og Finland, hvor de studerende introduceres til sprog og kultur i de lande, de besøger. Målet er at kvalificere deres kompetencer i at undervise i nabosprog og styrke deres motivation for at integrere nabosprog i deres undervisning, sådan som læseplanerne i de nordiske skoler opfordrer til.

Tilfredsheden blandt deltagerne er også her høj. En central udfordring er dog at pleje de undervisere på læreruddannelserne, som rekrutterer deltagere til Perlekurserne blandt deres studerende, ifølge Aja Bugge, som er kursusleder på Schæffergården og konstitueret generalsekretær i Fondet for norsk dansk samarbejde:

- Underviserne skal have lyst til at investere en del gratis arbejdstimer i planlægning: I Danmark og Norge er der nu indgået aftaler med ledelsen på alle læreruddannelser om, at de danskstuderende skal tilbydes mulighed for at komme på et Perlekursus, og det ville være optimalt, hvis denne model også kunne eksporteres til Sverige, Finland og Island.

En anden central udfordring er at fastholde de lærerstuderendes motivation for at arbejde med nabosprog på lang sigt – mange tager på Perlekurset på læreruddannelsens

1. år og skal først ud at virke som lærere 4-5 år senere.

De gode Nordspråk-historier skal synliggøres

Nordspråk har fokus på at styrke nordiske børn og unges sprog- og lytteforståelse ved at sætte aktiviteter i gang, der er med til at øge kvaliteten og bredden i nabosprogsundervisningen. Nordspråks primære virksomhed er kurser og konferencer rettet mod lærerstuderende og lærere i grundskole og ungdomsuddannelser i Norden, og Nordspråk har desuden planer om at udvikle nye multimodale undervisningsmaterialer til nabosprogsundervisningen med inddragelse af digitale medier.

Nordisk nytte er nøgleordet for Nordspråks aktiviteter: Flagskibet er det årlige sommerkursus, som i år foregår på Grønland og handler om nordiske identiteter, og Nordspråks 18 repræsentanter mødes desuden til det årlige arbejdsseminar, hvor aktiviteterne planlægges. Her deltager også redaktørerne for de nationale tidsskrifter for modersmålslærere. Det giver løbende omtale af Nordspråks kurser i tidsskrifterne, i følge Lene Lund, som er leder af Nordspråk:

- At bede redaktørerne reklamere for kurserne giver os mulighed for at nå ud til vores målgrupper. Aktiviteterne annonceres desuden på Nordspråks hjemmeside,

OM DET NORDISKE SPROGSAMARBEJDE

Det nordiske sprogsamarbejde er en central del af det nordiske samarbejde, og udvikler sig dynamisk, i takt med at de nordiske sprog og kulturer ændrer sig. Målet med sprogsamarbejdet er blandt andet at understøtte, at Nordens samfundsbærende sprog forbliver stærke og levende – og at kommunikation på dansk, norsk og svensk har en fortsat central funktion i det nordiske samarbejde. Det er Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning som sætter de politiske prioriteringer og bevilliger midler til arbejdet.

www.nordsprak.com, og i faglige tidsskrifter. En central udfordring for Nordspråk er at blive bedre til at formidle de mange gode historier om hvordan aktiviteterne bidrager til nordisk nytte:

- Der skal arbejdes meget mere med Nordspråks kommunikation og med at få disse historier spredt ud til modersmålslærere og lærerstuderende rundt om i Norden, vurderer Lene Lund.

Sprogpilot-kurser skaber ildsjæle

Nordiske Sprogpiloter uddanner hvert år et hold lærere i nabosprogsdidaktik, med fokus på at give dem metodiske redskaber til at formidle nordisk kultur og litteratur i grundskolen og gymnasiet.

De intensive firedags-kurser består af undervisning og workshops, med afsæt i de

De centrale aktører spiller en vigtig rolle i sprogsamarbejdet: De udfører en række politisk besluttede aktiviteter, som Nordisk Sprogkoordination har ansvaret for at koordinere. Aktiviteterne er med til at realisere de sprogpoltiske prioriteringer. Blandt andet ved at styrke nabosprogsforståelsen blandt børn og unge i Norden, og ved at støtte op om de enkelte landes arbejde med den nordiske sprogdeklarations fælles sprogpoltiske målsætninger.

ationale fællesmål for undervisningen. Projektleder Lis Madsen fremhæver sprogpilot-konceptet som særlig stærkt, fordi det på kurserne lykkes at skabe et varigt netværk for kursusedtagerne, som hver 3. år inviteres til netværkskonference. Her præsenterer piloter fra hele Norden deres aktuelle projekter, der ofte er tværnationale, takket været netværket. På www.sprogpiloterne.org kan man desuden snart finde et kort over Norden med ikoner, som markerer skoler, hvor der er uddannet sprogpiloter, så man kan få overblik, hvis man f.eks. gerne vil netværke eller høre mere om sprogpiloternes arbejde. Ni kurser for i alt 200 grundskolelærere er blevet afholdt siden starten i 2007, og som noget nyt bliver der nu også holdt kurser for gymnasielærere – første gang i 2016 og igen

Nordisk Sprogkoordination arbejder på opdrag af Nordisk Ministerråd.

Nordisk Sprogkoordinations opgave er blandt andet at koordinere de politisk besluttede aktiviteter ved at bidrage til at udvikle og kvalitetssikre dem, og ved at have fokus på muligheder for at skabe synergi og sammenhæng mellem indsatserne.

i april 2017.

At kurserne er en succes, og at de uddannede sprogpiloter er gode ambassadører for projektet, vidner den store forhåndsinteresse for at deltage om – det er ikke nødvendigt at annoncere, for at få dem fyldt.

- Sprogpiloternes ildsjæleenergi skaber et varigt engagement og et ønske om at formidle viden om nabosprogsdidaktik hjemme på lærerværelset. Det styrker kollegaernes lyst til også at komme på kursus, pointerer Lis Madsen.

En central udfordring er imidlertid økonomien, da der ikke er midler til at lave så mange kurser, som der er efterspørgsel efter.

Parallelsprog, klarsprog i digital borgerbetjening og Nordisk Termbase for Mobilitet

Netværket for sprognævnene i Norden inviterer 4. maj til en konference om klarsprog i digital borgerbetjening. Samtidig er det norske Språkrådet 5. maj vært for Nordisk gruppe for parallelsprogligheds afsluttende konference om strategier for parallelsprogsundervisning i engelsk og modersmål på højere uddannelser i Norden. Gruppen er et selvstændigt forskernetværk, som er finansieret af Ministerrådet og NordForsk.

Netværket for sprognævnene i Norden har også en arbejdsgruppe for sprogteknologi (ASTIN), som i tråd med arbejdsmålet i sprogdeklarationen har arrangeret en række konferencer og møder om sprogteknologiske temaer, som der har været stor interesse for. F.eks. om sprogteknologi for øget tilgængelighed, anvendt taleteknologi og skrivestøtteværktøj.

Netværket har desuden udviklet en svarbase for nabosprogene dansk, norsk og svensk, og en mini-lydordbog, som giver mulighed for at udvikle lytteforståelse i de nordiske sprog. Miniordbogen er tilgængelig som en selvstændig app for alle andre interesserede, og på nordeniskolen.org, hvor nogle af undervisningssitets tekster linker til den, forklarede seniorrådgiver Torbjørg Breivik fra Netværket for sprognævnene i Norden:

- Vi er ved at lægge sidste hånd på databasen Nordisk Termbase for Mobilitet, hvor vi har oversat ord og begreber, som er nyttige at kende, hvis man ønsker at arbejde eller studere i et af de øvrige nordiske lande. En udfordring er at udvikle nye måder at samarbejde om udvikling af nabosprogsdatabaser, da det kræver et vidt forgrenet samarbejdsnet, som involverer mange forskellige parter. Hvordan de eksisterende og nye samarbejdsprojekter kan profileres, synliggøres og forankres er en anden aktuel udfordring, der er fokus på i øjeblikket.

Tegnsprog udfordres i skoler og på arbejdspladser

Nordisk Tegnsprogsnetværk fungerer som et forum for erfaringsudveksling, der styrker det nordiske og nationale samarbejde på tegnsprogområdet: Ved at synliggøre ligheder og forskelle mellem de nordiske tegnsprog, skabes en dybere forståelse af tegnsprogenes vilkår og det sprogfællesskab, som findes mellem tegnsprogsbrugere i Norden.

Netværket har pt. fokus på, at mange skoler med døve elever ikke ser tegnsprog som et selvstændigt sprog, men kun som et støttesprog til det talte sprog. Det forsimples og reducerer døves muligheder for at udtrykke sig på tegnsprog, ifølge Tommy Lyxell fra netværket, som er ekspert i svensk

tegnssprog i det svenske Språkrådet:

- På nogle nordiske skoler findes der ikke engang tegnsprog eller undervisningsmidler på tegnsprog, da politikken er, at de døve børn sprogligt skal integreres blandt de hørende.

Mangel på tolke på arbejdspladser er et andet stort problem i vækst, da døve nu uddanner sig bedre end før i tiden, men ikke kan få job, da arbejdspladserne ikke vil betale for tolke.

Tommy Lyxell fra Tegnsprogsnetværket understreger, at magtforholdet mellem det talte sprog og tegnsprog er et særligt opmærksomhedspunkt i tegnsprogsnetværket, både i forhold til ligestilling og holdbar udvikling. Nordisk tegnsprogsnetværk har i flere omgange fået en engangsbevilling af Nordisk Ministerråd og arbejder nu på at finde en mere permanent model for det nordiske samarbejde omkring tegnsprog.

Bevillingsbreve udstikker klar kurs

Mandag morgen fortsatte seminarieret, hvor Anna Enemark introducerede de bevillingsbreve, som erstatter de hidtidige kontrakter. Sprogkoordinationen har indgået med aktørerne.

Med brevene bliver det både lettere at synliggøre aktørernes aktiviteter og sikre, at Nordisk Ministerråds aktuelle politiske prioriteringer integreres optimalt.

Brevene giver desuden aktørerne mulighed for fremover at rapportere årets resultater på en måde, som nemt giver overblik over effekter og udviklingspotentialer, og generelt er der blandt aktørerne stor tilfredshed med brevenes tydelige struktur og klare kommunikation af mål.

Ligestilling, holdbarhed og børneperspektiv på dagsordenen

Seniorrådgiver Linn Mårtens fra Nordisk Ministerråd udstak derefter strategier til, hvordan man konkret kan integrere de tre horisontale, politiske perspektiver, som ministerrådet ønsker tænkt ind i alle dele af det nordiske samarbejde:

- Hvordan sikrer vi, at ligestilling er et centralt aspekt i et fremgangsrigt nordisk sprogsamarbejde, og at det er til gavn for kvinder, mænd, piger og drenge på lige vilkår?
- Hvordan skaber vi en holdbar udvikling, der ikke kun handler om miljø og klima, men også om, hvordan det nordiske sprogsamarbejde kan styrke bæredygtigheden i de nordiske samfund ved at være tilgængeligt og involverende?
- Hvordan kan vi medtænke børn og unges perspektiv, så forskellige målgrupper blandt børn og unge får mulighed for at bidrage,

deltage og skaffe sig erfaringer med/ forståelse af nordiske sprog og kulturer?

Ligestilling under lup

I drøftelsen af, hvordan man konkret kan medtænke – eller allerede medtænker – de horisontale perspektiver, kom aktørerne med mange relevante bud og forsatte i kølvandet på denne med en mere generel diskussion om, hvordan deres aktiviteter og succesfulde resultater kan udvikles og kvalitetssikres yderligere.

Alle aktører arbejder f.eks. med ligestilling på flere planer, både i forhold til en afbalanceret repræsentativitet af begge køn blandt forelæsere og paneler, i udvalget af faglige tekster og forfattere osv.

Videre diskuterede aktørerne mulighederne for at gøre en særlig indsats for at rekruttere mandlige kursister og sikre større etnisk mangfoldighed på sprogsamarbejdets kurser. Overvægten af kvinder på sprogkurserne skyldes dog, at langt flere kvinder end mænd vælger at uddanne sig til sprog lærere eller læse sprogfag.

Differentierede didaktikker

Flere pegede også på geografisk ligestilling som et væsentligt indsatsområde: Der er f.eks. ikke nordatlantiske deltagere på alle kursustyper, da det ikke altid er muligt for islændinge, grønlændere og færinger at få dækket de dyre rejseudgifter.

POLITISKE MÅL

Sprogsamarbejdets overordnede mål:

Aktørerne skal være med til at virkeliggøre centrale punkter i Sprogdeklarationen, de nordiske landes aftale om at styrke de nordiske sprog, med børn og unge som en særligt prioriteret målgruppe.

- At styrke sprogforståelse og sprogkundskab om de skandinaviske nabosprog (denne opgave løftes primært af Nordkurs, Nordspråk, De Nordiske Perler, Nordiske Sprogpiloter og Netværket for sprognævne i Norden).

- At være opmærksom på udviklingen i parallelsproglighed i forhold til engelsk på de højere uddannelsesinstitutioner (denne opgave løftes primært af Nordisk gruppe for parallelsproglighed og Netværket for sprognævne i Norden).

- At styrke de lovfæstede minoritetssprog og sikre tegnsprog en stærk position (denne opgave løftes primært af Netværket for sprognævne i Norden og Nordisk Tegnsprogsnetværk).

- At arbejde for Norden som sproglig foregangsregion i forhold til offentlige myndigheders arbejde med klarsprog (denne opgave løftes primært af Netværket for sprognævne i Norden).

- At løfte de muligheder frem, som sprogteknologien giver, og de udfordringer, vi står overfor i Norden, når vores sprog skal tænkes ind i de løsninger, et digitalt samfund kræver, både i forhold til børn og unge, voksne og ældre (denne opgave løftes primært af Netværket for sprognævne i Norden).

Derfor skal vi være opmærksomme på, om f.eks. deltagere fra Island, Færøerne og Grønland har behov for positiv særbehandling, hvis relevante kurser og konferencer skal være tilgængelige for alle nordboer. Lis Madsen fra Sprogpiloterne understregede desuden behovet for at udvikle sprogdidaktikker, der tilgodeser begge køn og elever med forskellige etniske baggrunde. For 20% af de børn og unge, der bor i Norden, er svensk, dansk og norsk desuden ikke et nabosprog, men et fremmedsprog – derfor er det vigtigt at udvikle differentierede didaktikker som tager hensyn til dette.

Workshops om kurser til særlige målgrupper

Netværket for sprognævnene i Norden har en lang tradition for at arbejde med sproglig integration, mangfoldighed, tilgængelighed og holdbar udvikling, og netværkets aktører kommer i sine respektive lande med indspil til blandt andet uddannelsessektoren, i forhold til at udvikle lærerplaner, der medtænker nabosprog.

Et særligt problem i hele Norden er imidlertid, at mange både danske, norske og svenske grundskoler nedprioriterer nabosprogsundervisningen, hvorfor man mere systematisk bør have kontakte med læreruddannelserne, ifølge Torbjørg Breivik: Når det norske Sprogråd gennemgår grund-

og ungdomsuddannelsernes lærerplaner, nævnes det nordiske perspektiv ofte, men der er kun lidt eller slet ingen realitet bag disse punkter i læreplanerne.

Videre viser undersøgelser, at der er en tæt sammenhæng mellem længden af lærernes uddannelse og deres interesse for/ kompetence i nabosprog – desto længere uddannelse, desto større interesse og kompetence er den tydelige tendens. En workshop om, hvordan man kan gå målrettet efter bestemte grupper og skræddersy kurser, der matcher deres behov, kan være en strategi til at håndtere denne problematik.

Tiinaliisa Granholm gjorde opmærksom på, at nabosprogsdidaktik på det niveau, Sprogpiloterne pt. praktiserer, ikke altid er lige relevant for de finsksprogede lærere, som underviser i svensk som andetsprog. Derfor vil det være optimalt at kunne tilbyde dem kurser, som i højere grad er tilpasset deres behov.

Flere aktører pegede desuden på, at man ud fra et holdbarhedsperspektiv kan arbejde endnu mere målrettet med at sikre kontinuitet, så den viden, der bringes i spil i sprogsamarbejdet, ikke går tabt. Alle aktører er derfor enige om, at de aktivt vil distribuere information om aktiviteter og udnytte alle relevante netværk og kanaler til at profilere og synliggøre deres resultater.

Kommunikationsstrategi giver større synlighed

Tirsdag morgen stod i den store Nordiske Sprogfestens tegn.

Anna Enemark orienterede om festens rammer – den afholdes over fire dage 18.-21. september 2017 som en del af Aarhus Europæisk Kulturhovedstad 2017-programmet, og får blandt andet til huse på AROS og det store kunst- og kulturcenter Godsbanen.

Alle aktører bidrager aktivt med aktiviteter og gjorde status over, hvor langt de pt. er kommet i deres planlægning.

Afslutningsvist skitserede Anna Enemark rammerne for en ny kommunikationsstrategi, der skal sikre aktørerne en større synlighed udadtil og en mere effektiv intern kommunikation med fokus på erfaringsudveksling og fælles tiltag. Alle aktører får journalistisk bistand fra Sprogkoordinationen til at sprede information om deres aktiviteter, og aktørerne bød ind med konkrete bud på, hvordan de gerne vil have hjælp til at styrke deres kommunikation.

På ønskesedlen står blandt andet artikler, videoer og andet materiale til deres hjemmesider; foldere, publikationer og infoblade med fakta om deres aktiviteter; artikler til relevante fagblade og nordiske magasiner; kronikker og tekster til

webforum, sociale medier osv.

Anna Enemark rundede mødet af med at opfordre aktørerne til at fortsætte brainstormen med deres bagland derhjemme og løbende byde ind med flere ideer.

OPGAVER, SOM LØSES AF DE CENTRALE AKTØRER

- Nordkurs afholder hvert år sommerkurser for cirka 250 nordiske universitetsstuderende i nordiske sprog, litteratur og kultur på nordiske universiteter.
- Nordspråk er et netværk for modersmålslærere og fremmedsproglærere, der underviser i nordiske sprog. Nordspråk arrangerer kurser for cirka 150 lærere hvert år og udgiver publikationer, der sikrer undervisere i grundskoler, på gymnasiet og på læreruddannelser en opdateret viden om nabosprog/fremmedsprogsdidaktik, og om de øvrige nordiske landes kultur og litteratur.
- De Nordiske Perler tilbyder hvert år ugekurser til 200 nordiske lærerstuderende, hvor de introduceres til de skandinaviske nabosprog. Kurserne afholdes i Norge på Voksenåsen Center for svensk norsk samarbejde; i Danmark på Schæffergården; i Finland på Hanaholmen – kulturcentrum for Sverige og Finland, og i Sverige på Biskops Arnö – Nordens Folkehøjskole. Schæffergården ejes af Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde, der sammen med Lysebu udbyder nabokundskabskurser til yderligere 400 lærerstuderende, som fondet selv finansierer.
- De Nordiske Sprogpiloter efteruddanner hvert år et hold sprogpiloter – dvs. modersmålslærere og fremmedsprogsunderviser i skandinaviske sprog og nordisk kultur, der virker som ambassadører i deres grundskoler og gymnasier. Hvert 2.-3. år afholdes desuden en konference om udvikling af nabosprogsundervisning, netværk og videndeling, hvor alle nye og gamle sprogpiloter inviteres.
- Netværket for sprognævnene i Norden samarbejder om at arrangere fælles nordiske sprog møder og temakonferencer, udgiver publikationen Språk i Norden om sprog og sprogpolitik, og initierer fælles nordiske projekter. I nævnenes nationale arbejde med at styrke sprogforståelsen jf. sprogdeklarationen, er netværket desuden en vigtig ressource.
- Nordisk Tegnsprogsnetværk er et forum, hvor de nationale sprogbevægelse mødes hvert år for at diskutere aktuelle aktiviteter og problematikker, samt udvikle samarbejdet om at synliggøre ligheder og forskelle mellem de nordiske tegnsprog, tegnsprogenes vilkår og det nordiske tegnsprogsfællesskab.